

Okko-Pekka Karvonen
Eeva Oksanen
Alisa Pellava

Sosiaalityön
käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Maaliskuu 2023

Luku- ja kirjoitustaidottomien vanhempien toimijuus kotoutumispalveluiden kysymyksenä

Käytäntötutkimus työntekijöiden käsityksistä vanhempien toimijuudesta ja palveluntarpeista

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Tutkimuksessa pyrimme kartoittamaan vanhempien toimijuuden muotoja, palveluista löytyviä hyviä käytäntöjä toimijuuden tukemiseksi sekä mahdollisia aukkoja palveluissa vanhempien toimijuuden tukemisessa ja vahvistamisessa.

Tarkastelemme toimijuutta relationaalisen kokonaisuutena, joka rakentuu yksilön kognition lisäksi aina sosiaalisten tekijöiden ja rakenteiden vaikutuksessa. Relationaalisesti käsitteellistettynä toimijuus on jotakin, mitä yksilöllä aina on. (Juvonen, 2015)

Aiempaa tutkimusta luku- ja kirjoitustaidottomien kanssa työskentelystä on vähän ja vielä vähemmän on tutkimusta luku- ja kirjoitustaidottomien maahan muuttaneiden vanhemmuudesta. Sekä työntekijät että päättäjät tarvitsevat kuitenkin lisää tietoa aiheesta haavoittuvassa asemassa olevien perheiden aseman parantamiseksi.

Tutkimus toteutettiin maahanmuuttajien palveluissa syksyllä 2022 fokusryhmähaastatteluina työyhteisössä. Haastattelimme yhteensä seitsemää työntekijää eri ammattiryhmistä.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttopalveluiden asiakkaiden toimijuuden muotoja ja palveluntarpeita.

TUTKIMUSKYSYMYKSET

1. Millaisena luku- ja kirjoitustaidottomien lapsiperheiden vanhempien toimijuus näyttäytyy työntekijöille?
2. Millaista käytännön tukea luku- ja kirjoitustaidottomat vanhemmat tarvitsevat sosiaalipalveluilta vanhempana toimimiseen?
3. Millaisia käytäntöjä ja toimintatapoja työntekijöillä on luku- ja kirjoitustaidottomien lapsiperheiden vanhempien toimijuuden vahvistamiseksi?

AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimuksen aineistona on kaksi litteroitua fokusryhmähaastattelua. Aineisto analysoitiin laadullisella ja osin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Pelkistimme aineiston koodeiksi ja ryhmittelimme sitä erojen ja yhtäläisyyksien pohjalta. Luokittelimme pelkistetyt koodit alaluokkiin sekä yläluokkiin, kunnes kullekin tutkimuskysymykselle muodostui omat pääluokkansa.

Toimijuuden relationaalinen teoreettinen määritelmä ohjasi abstrahointia ensimmäisen, toimijuutta käsittelevän tutkimuskysymyksen osalta. Toimijuutta koskevat tutkimuksen lähtökohdalliset teoreettiset määritelmät ohjasivat sitä, millaisia yläluokkia aineistosta muodostimme niin, että ne vastaavat teoreettisesti sitä toimijuuden määritelmää, jonka olemme tähän tutkimukseen valinneet. Toisen ja kolmannen tutkimuskysymyksen pohjalta tehty luokat ryhmittelimme aineiston pohjalta muodostettuihin yläluokkiin.

TULOKSET

Alaluokat	Yläluokat
“Osaamista” Pystymistä ja ymmärtämistä Itsenäinen suoriutuminen Toimijuus vanhempana Jokin ulkopuolelta määritelty oikea tai väärä tapa toimia Yhteisöllisyys	Toimijuus itsenäiseen toimintaan tai päätöksentekoon liittyvänä kapasiteettina
Suunnittelu, intentio, itsesääntely, autonomia. Tarkoituksellista ja ohjattua vaikuttamista	Toimijuus tarkoituksellisen vaikuttamisena
Valintoja. Pieni toimijuus Rakenteet vaikuttavat kognitiivisen toimijuuuden kokemukseen Mahdollisuudet toimia Luottamus palveluihin Palvelujen käytön ehdot ja käytettävyys	Toimijuus rakenteissa

Luku- ja kirjoitustaidottomien lapsiperheiden vanhempien tukeminen

Tutkimuksessa ilmeni, että luku- ja kirjoitustaidottomien lapsiperheiden vanhempien toimijuutta tukevat etenkin mahdollisuus henkilökohtaiseen omatyöntekijään, joka tarvittaessa auttaa vanhempia hoitamaan asioitaan ja perheen asioita käytännössä. Tärkeää oli myös vanhempien mahdollisuus ottaa matalalla kynnyksellä yhteyttä heidän asioita hoitavaan työntekijään.

Vanhempien toimijuutta tukevia tukipalveluja olivat mm. ammatillinen tukihenkilö ja perhetyö sekä moninainen palveluneuvonta.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että kolmas sektori tuottaa suuren osan niistä palveluista, joista on hyötyä tutkituille vanhemmille, ja työntekijät saattoivat ohjata vanhempia eteenpäin näihin kolmannen

sektorin palveluihin.

Haastatellut työntekijät toivat esiin sen puutteen mahdollisuuksissa tukea luku- ja kirjoitustaidottomien lapsiperheiden vanhempia, että kolmen vuoden jälkeen vanhempien asiakkuuden on siirryttävä eteenpäin aikuissosiaalityön palveluihin, joissa ei ole yhtä paljon resursseja tukea vanhempien toimijuutta.

Mihin vanhemmat tarvitsevat tukea?

Lasten asioista huolehtiminen	Sosiaalinen kuntoutuminen	Viranomaisasiointi
Koulu Päiväkoti Lasten harrastukset Lasten terveysasiat Tuki kasvattamiseen	Verkostojen luominen päiväkotiin ja kouluun Sosiaalinen tuki Järjestöjen palvelut	Pankkiasiat Raha-asoiden hahmottaminen Sähköiset palvelut Terveystieteiden Perheen yhdistäminen Vammaispalvelut

IDEAT KEHITTÄMISEEN

LÄHTEET:

Juvonen, T. (2015) *Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen: Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 116